

Добридень Алла Володимирівна

*к. пед. н., доцент кафедри виховних технологій
та педагогічної творчості*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Максименко Ольга Олегівна

магістрантка факультету початкової освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодення створене інформаційним суспільством утворює нову систему цінностей, в якій людині необхідно володіти знаннями, вміннями й навичками, тобто бути компетентною.

Сучасна особистість має бути не просто компетентною, вона має розбиратися в інформаційних потоках, володіти новими технологіями, здійснювати самоосвіту, добирати й застосовувати нові знання, мати такі якості, як всебічне мислення, комунікабельність, мобільність.

У Законі України «Про освіту», Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 року, нових стандартах змісту початкової освіти, Концепції нової української школи, Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді та інших нормативно-правових документах зазначено, що особистість має формуватися соціально активною, досвідченою, ініціативною, високоосвіченою, свідомою, відповідальною перед людьми та з високими духовними цінностями.

У сучасних наукових дослідженнях поняття комунікативної культури розглядається вченими у різних аспектах, зокрема: культурологічному (В. Біблер, С. Курганов), світоглядному (О. Бодальов, Б. Ломов), психологічному (Б. Ананьєв, Г. Андрєєва, І. Зимня, І. Котова, О. Леонтєв, Б. Паригін), морально-етичному (С. Грехнев, І. Страхів, І. Синиця), як

комунікативний аспект професійної підготовки (Н. Кузьміна), як компонент культури особистості (А. Мудрик, В. Саф'янов) тощо.

Питання комунікативно-мовленнєвого розвитку особистості дитини висвітлювали у своїх працях дослідники: Б. Баєв, І. Бех, О. Бондаренко, М. Боришевський, О. Киричук, Г. Костюк, С. Максименко, Т. Піроженко, М. Пентилюк, О. Раєвський, В. Рибалка, І. Синиця, Г. Чайка, Т. Чмут та ін.

Саме в молодшому шкільному віці дитина потрапляє в нове соціальне середовище, що змінює умови її подальшого розвитку, в свою чергу і комунікативного. Виникають нові психологічні умови для особистісного і комунікативного зростання дитини, розпочинається процес поступового перетворення міжособистісного спілкування у вирішальний чинник особистісного розвитку молодшого школяра, що вимагає формування його психологічного інструмента – комунікативної культури.

У спілкуванні формуються, існують і розвиваються особистісні властивості й комунікативні якості та вміння, потрібні для успішного перебігу пізнавально-комунікативної діяльності. У молодших школярів комунікація формується, як правило, між дітьми тієї ж статі, крім того, їм необхідно забезпечити собі емоційну безпеку [1, с. 98].

Початок ХХІ століття означений складним пошуком нового світорозуміння, педагогічного світовідчуття, здатного не лише дати адекватну оцінку неоднозначним трансформаційним процесам, а й зазирнути в майбутнє.

Компетентнісний підхід покликаний подолати прірву між освітою і вимогами життя. Школа має стати не підготовчим етапом до життя, а самим життям; сприяти становленню особистості як творця і проектувальника власного життя гармонізації і гуманізації взаємин між учнями і педагогами, школою і родиною на основі ідеї самоцінності дитинства, діалогу, усвідомлення вибору особистістю життєвого шляху.

У період реформування початкової школи й оновлення її змісту відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту» відбувається

переорієнтація процесу навчання української мови на розвиток мовлення у молодшого школяра, формування його комунікативної компетентності.

Мета розвитку комунікативної компетентності – формування культури усного та писемного мовлення як засобу вільного спілкування та самовираження.

Компетентне ставлення особистості до життя – означає потребу в самопізнанні, саморозумінні, самореалізації в різних видах творчої діяльності:

- володіння науковими знаннями про сутність «Я»;
- володіння принципами і методами життєздійснення;
- усвідомлення, організація свого психологічного часу;
- життєвого шляху особистісного розвитку;
- проблемне бачення свого життя;
- відповідальне ставлення до свого життя й здоров'я.

Щоб мати змогу знайти своє місце в житті, учень сучасного освітнього закладу має володіти певними якостями, вміннями:

- швидко адаптуватися і діяти в нестандартних ситуаціях;
- критично мислити;
- бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати в команді;
- уміти добувати, переробляти інформацію, отриману з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення;
- бути здатним до вибору альтернатив, які пропонує сучасне життя;
- вміти планувати стратегію життя, визначати своє кредо і свій стиль.

Отже, статус людини в суспільстві залежить від неї самої.

Велику увагу розвитку мовленнєвої діяльності молодших школярів приділяли та приділяють відомі науковці та педагоги. Зокрема, Л. Виготський зазначав, що цінність діалогічної конструкції у її природності щодо емоцій, жестів, коротких та швидких відповідей, а монологічної – у художній забарвленості, лексичному, синтаксичному збагаченні, вияві особистого бачення [3].

«Мовна особистість, – підкреслює М. Вашуленко, – це людина, яку розглядаємо з точки зору її готовності виконувати мовленнєві дії, той, хто привласнює мову, для того мова є мовленням. Мовна особистість характеризується не лише тим, що вона знає про мову, а й тим, як вона її може використовувати» [2, с. 8].

Сучасні вчені М. Вашуленко, О. Савченко, Л. Федоренко виступили за перебудову шкільного курсу мови з урахуванням особистісно-діяльнісного підходу до її вивчення. Тому нові державні стандарти початкової загальної освіти вже розроблялися на компетентнісній основі.

Компетенція – добра обізнаність із чим-небудь. Компетентний – це той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі; який із чим-небудь добре обізнаний, тямущий.

Завдання сучасного педагога вчити дітей цінувати, любити рідне слово, відчувати його красу, збагачувати свій словниковий запас, формувати звукову культуру мовлення, розвивати власне зв'язне мовлення, викликати бажання та виробляти вміння передавати свої враження й думки за допомогою слова. Це пробуджує фантазію й уяву, прагнення творити. Впевненість у своїх можливостях дарує дітям цікавіше спілкування між собою, з дорослими, з книгою, з довір'ям. Оскільки розвинута комунікативна культура – основний засіб спілкування, впевненість у тому, що тебе зрозуміють.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід : науково-практичні засади : *Навч.-метод. посібник*. К. : Либідь, 2003. 344 с.
2. Вашуленко М. С. Навчання рідної мови. *Навчання і виховання учнів 2 класу*. Київ: Початкова школа, 2003. С. 126–169.
3. Виготський Л. С. Собрание сочинений. Москва: Педагогика, 1982. Т.2. Мышление и речь. С. 313–340.